

A DOUA SESIUNE INTERNAȚIONALĂ DE LA PRAGA "TRANSFORMĂRILE SOCIAL-ECONOMICE DIN ȚĂRILE CENTRAL ȘI EST EUROPENE"

Întâlnirea a avut loc în intervalul 14-16 mai 1993. Au participat cercetători în domeniile politici sociale, economie și sociologie din Bulgaria, Cehia, Franța, Polonia, Marea Britanie, România, Slovacia și Ungaria.

În cadrul lucrărilor au fost prezentate rezultatele și concluziile unor cercetări desfășurate în țările din Europa Centrală și de Est în scopul identificării efectelor economice și sociale ale trecerii la economia de piață în aceste țări și a principalelor tendințe ce se prefigurează în evoluția viitoare a evenimentelor.

Dezbaterile au fost axate pe problemele teoretico-metodologice ridicată de comunicările respective cât și pe analiza de conținut a datelor rezultate din cercetări.

Astfel, s-a relevat că deși există încă suprafețe albe în multe domenii de interes, au început să se acumuleze o serie de informații sistematice asupra structurilor și transformărilor din Europa de Est. Aceste informații atestă clar că în acest spațiu geografic există un efort susținut spre realizarea unor structuri economice, sociale și instituționale democratice, un interes crescut pentru marketing, spre câștigarea și consolidarea libertăților și drepturilor oamenilor. Deși există încă multă incertitudine în privința datelor disponibile care descriu starea economico-socială din aceste țări, totuși în linii mari se poate vedea care sunt primele efecte ale tranziției la economia de piață. Deși diferă de la țară la țară, aceste efecte au multe trăsături comune. Calitatea dezvoltărilor ce au avut loc trebuie judecată prin prisma impactului lor asupra vieții oamenilor: familiilor, copiilor, bătrânilor, salariaților, șomerilor etc. Pe ansamblu, este clar, situația economică a celor mai mulți a atins ori a trecut sub punctul critic. Grupurile în situație de risc au devenit și tind să devină tot mai consistente. Guvernele țărilor respective întâmpină dificultăți tot mai mari în efortul de a organiza și susține protecția socială a acestor grupuri. În prezent a devenit clar pentru toată lumea că tranziția de la o societate totalitară cu structuri mai mult sau mai puțin rigide, prohibitive pentru inițiativa individuală, spre o societate dinamică, în care viteza de schimbare poate atinge valori ce duc la pierderea controlului asupra proceselor de transformare, este un demers nu numai dificil dar și extrem de riscant. Acest demers nu poate avea loc cu succes în absența mobilizării voinței și potențialului întregului corp social în sensul ieșirii din situația de recesiune economică.

În același timp a devenit evident pentru mulți dintre guvernanți că nu se poate implementa o reformă economică efectivă dacă în paralel nu are loc și o reformare a domeniului social. Reforma instituțională și legislativă, transformarea relațiilor de proprietate, schimbarea mentalităților oamenilor privind responsabilitatea față de propria lor soartă sunt elemente care trebuie să însoțească și unele să precedă reforma economică.

Un spațiu important în cadrul dezbaterilor l-au ocupat problemele legate de reforma sistemului de securitate socială în Cehia, Polonia și România. Astfel, s-a relevat că, deși din declarațiile oficiale ale partidelor care au venit la putere, în țările din estul și centrul Europei, rezultă că reformarea sistemelor de securitate socială este unul din elementele esențiale care condiționează transformarea economică de ansamblu, se observă că până în prezent, nu au avut loc decât transformări parțiale ale sistemelor, în domeniul administrației ori al regupării diferitelor scheme existente. În mod firesc, apare întrebarea, de ce este nevoie de un timp atât de lung pentru a pregăti și pune în practică o reformă fundamentală a întregului sistem, pentru a introduce noi politici sociale în acest domeniu. Explicațiile țin de dificultatea de a defini un concept global privind sistemul de securitate socială care să fie compatibil atât cu transformările curente introduse de economia de piață cât și cu nevoile complexe ale beneficiarilor. Alte rațiuni sunt legate de unele aspecte tehnice și vizează lipsa de experiență practică în implementarea unui nou sistem de securitate socială. Argumentul cel mai important pare a fi totuși acela că guvernele actuale au început să realizeze consecințele politice și economice inevitabile ale situației explozive ce s-ar crea prin abandonarea prematură a sistemelor de securitate socială existente, fără a avea acordul general al populației și noi structuri instituționale funcționale care să le înlocuiască cu succes pe cele actuale. Orice reformă în domeniul politicilor sociale trebuie să pornească de la evaluarea trecutului indiferent cum este acesta: pozitiv sau negativ, rațional ori emoțional. Totuși, când se constată că în situația actuală din centrul și estul Europei prevalează evaluările emoționale pe situații dominante negative, apare un plus de circumspecție în domeniul introducerii unor schimbări majore într-un domeniu atât de sensibil. Orice sistem care garantează anumite privilegii și beneficii economice și sociale este dificil de refor-

mat fără a atinge interesele uneia sau alteia dintre părțile implicate.

Unele comunicări științifice au abordat aspecte legate de inegalitatea veniturilor și imaginea acesteia în percepția oamenilor. În dezbateri s-a relevat că distribuția bunăstării și a sărăciei este un indicator sintetic relativ mai ușor de măsurat prin tehnici specifice decât alți indicatori. Analizându-se inegalitățile veniturilor și a bunăstării în diferitele țări ale Europei Centrale și de Est s-a emis ideea că, cu cât o țară este mai săracă, cu atât amploarea inegalităților economice între diferite categorii de populație și între extremele nivelurilor veniturilor este mai mare. S-a relevat, de asemenea, că Republica Cehă prezintă cea mai echilibrată distribuție a averii și cel mai scăzut grad al inegalităților între veniturile salariaților, situație existentă și înainte de anul 1989. Țara cu cea mai pronunțată polarizare atât ca nivel cât și ca distribuție a veniturilor din Europa de Est pare a fi Rusia (afirmație valabilă și pentru perioada dinainte de 1989).

Situația Bulgariei prezintă unele elemente comune cu cea din România, în domeniul percepției populației asupra cauzelor inegalităților economice. Astfel, în Bulgaria cele mai multe explicații privind existența săracilor și bogaților vizează rațiuni și determinări exterioare individului. Pe primul loc sunt incriminate condițiile create de criza sistemului economic actual, apoi inegalitatea șanselor indivizilor în societate și abia pe locul trei sunt invocate cauze ce vizează lipsa efortului și inițiativei personale. Este prezentă și convingerea cvasigenerală că inegalitățile economice sunt în

creștere deși, de fapt, diferențele apar mai curând între diferite stadii ale sărăciei și mai puțin frecvent între săraci și bogați. În urma unor comunicări ale unor cercetători din Polonia, Marea Britanie și Franța au fost puse în discuție și problemele tineretului, problemele familiilor și ale persoanelor vârstnice.

România a fost prezentă cu două comunicări științifice privind necesitatea pregătirii și punerii în practică a reformei sociale concomitent cu cea economică și principiile reformării sistemului serviciilor sociale. Stadiul atins de reforma economică în România a suscit un viu interes din partea celor prezenți, interes manifestat prin numeroase întrebări privind conținutul concret al măsurilor de protecție socială din România, calitatea vieții diferitelor segmente ale populației, gradul de reglementare a activității instituțiilor fundamentale ale statului, calitatea vieții și problemele etniilor ce conviețuiesc în România.

Din concluzii a reieșit că deși reforma economică s-a declanșat în aproape toate țările Europei Centrale și de Est ea se desfășoară la nivelurile distincte cu mijloace inegale, aplicând strategii particulare fiecărui stat, care în mod firesc vor duce la obținerea unor rezultate diferite. Astfel, cadrul instituțional, legislativ și relațiile de proprietate par a fi suferit transformări mult mai radicale în Cehia și Ungaria. Polonia, deși se află pe acest drum de mai mulți ani, are încă multe ezitări în realizarea reformei economice și sociale, având în vedere că această țară posedă experiența cea mai bogată în domeniu.

MARIANA STANCIU

INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂȚII VIEȚII
CENTRUL DE INFORMARE ȘI DOCUMENTARE
PENTRU POLITICI SOCIALE ȘI CALITATEA VIEȚII
Calea 13 Septembrie nr. 13, sector V București